

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית

העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף יח

ברית כרותה לשפתים

פנחס אחיו של מר שמואל ארע בו ענין של אבלות,

כלומר היה אבל על אחד מקרוביו כגון אשתו או בנו

או בתו, נכנס שמואל אחיו לנחמו, וראה שהיו

צפרניו גדולות.

שאל אותו שמואל, מדוע לא נטלת צפורניך? הלא

הלכה כרבי יוסי שאבל מותר ליטול צפרניו. השיב לו

פינחס, אם בך היה, כלומר אילו היית אתה אבל,

האם היית מזלזל כך באבלות, ונוטל צפרניך?

היו הדברים הללו "כְּשֶׁגָּגָה שְׂיָצָא מִלְּפָנַי הַשְּׁלִיט"

(קהלת י"ה), וארע בשמואל גם כן דבר אבלות.

נכנס פנחס אחיו לנחמו, נטל שמואל צפרניו,

והשליכם בכעס לפני פנחס, ואמר לו, וכי אינך

יודע שברית כרותה לשפתים, ואין לאדם לומר

דבר רע, שמא אחרי שיאמר, יארע הדבר.

שכך אמר רבי יוחנן, מנין שברית כרותה לשפתים?

שיתקיימו דברים שמוציא בשפתיו, שנאמר

(בראשית כ"ב ה'), "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נַעֲרָיו" כשהלך

עם יצחק לעקדה "שָׁבוּ לָכֶם פֶּה עִם הַחֲמוֹר וְאָנִי

וְהַנֶּעַר יֵלֶכֶה עִד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשׁוּבָה אֲלֵיכֶם",

והועיל הדבר, שנתקיימו דבריו, וחזרו שניהם.

שלוש הלכות שלמדנו מרבי

יוחנן בענין נטילת צפרניים

אמר רב שמן בר אבא, הייתי עומד לפני רבי יוחנן

בבית המדרש בחולו של מועד, ונטל ציפורניו

בשיניו, וזרקם. וממעשה זה למדנו שלושה הלכות.

א. מותר ליטול צפרניים בחולו של מועד.

ב. אין בנטילתן בשיניו משום מיאוס.

ג. מותר לזרוקם בבית המדרש. אבל לא במקום אחר

כפי שיתבאר בעזה"י בסמוך.

מה יעשה בצפרניים

שלשה דברים נאמרו בצפרניים: (א) הקוברים צדיק.

(ב) שורפם חסיד. (ג) זורקם רשע. והסיבה לכך, כי

יש לחוש שמא תעבור עליהן אשה עוברה, ותפיל.

ובבית המדרש, שנשים אינן מצויות בו, אין לחוש

לכך, ומותר לזרוק בו צפרניים. ואין לחוש שמא

אחר כך יאספום, וישליכום לחוץ, במקום מעבר

נשים, כי מאחר שאינן במקומן הראשון, שוב אינן

מזיקות.

גילוח השפה

לדברי רב יהודה אמר רב ולדברי מר זוטרא שנינו

בברייתא, שבאו זוג תלמידי חכמים מחמתן לפני

רבי, ובקשו ממנו שיתיר להם ליטול צפרניים,

והתיר להם. ואם היו מבקשים ממנו להתיר להם

לגלח את השפה כלומר את שערות השפם, גם כן היה

מתיר להם.

ולדברי שמואל, כך באמת היה, שבקשו שיתיר

להם לגלח את השפה, והתיר להם.

ואמר אביטול ספרא משמו של רב, שהיתר גילוח

השפה הוא מזוית לזוית, כלומר מסוף הפה של צד

זה עד סוף הפה של צד זה, ששפה זו מעכבת

אכילה ושתייה, ויש בה מיאוס אם אינו מגלחה.

ואמר רבי אמי, שלא יגלח לגמרי, אלא מה שמעכב

את האכילה.

ואמר רב נחמן בר יצחק, אני, מאחר שאני אינן

דעת, כלומר איסטניס, כל השפה נחשבת אצלי

שפה המעכבת את האכילה, ומותר לגלחה.

פרעה שהיה בימי משה

א. מידותיו.

אמר אביטול ספרא משמו של רב, פרעה שהיה

בימי משה, הוא אמה, וזקנו אמה, ופרמשתקו

[=אמתו] אמה וזרת.

לקיים מה שנאמר, "בַּגְזֵרֶת עִירִין פְּתִיגְמָא וּמְאִמֵר קְדִישִׁין

שְׂאֵלְתָא עַד דְּבִרְת דִּי יִנְדְעוֹן חֲנִיָּא דִּי שְׁלִיט עֲלָאָה בְּמִלְכוּת אֲנָשָׁא

וְלָמוֹ דִּי יִצְבָּא יִתְנַבְּה וּשְׂפַל אֲנָשִׁים יִקִּים עֲלָה" (דניאל ד'

י"ד).

ב. מעשיו.

אמר אביטול ספרא משמו של רב, פרעה שהיה

בימי משה, אמגושי היה. שנאמר, "לָךְ אֶל פְּרָעָה בְּפִקֹּר

הַנְּהָ יֵצֵא הַמִּימָה וְנִצְבֶּתָ לְקִרְאָתוֹ עַל שְׂפַת הַיָּאָר וְהַמְּטָה

אֲשֶׁר נִהְפֶּד לְנַחֵשׁ תִּקְחָ בְּיָדְךָ" (שמות ז' ט"ו). ונחלקו חכמים

בדבר זה.

יש מי שאומר שאמגושי הוא חרשי, כלומר מכשף,

ולכן היה יוצא ליאור, בשביל מכשפות שלו.

ויש מי שאומר, שאמגושי הוא גידופי, כלומר

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מגדף ואומר שהוא אלוה, ולכן יוצא ליאור, לומר לי יאורי ואני עשיתני.

מי שיש לו רק חלוק אחד

דין מי שאין לו אלא חלוק אחד **נתבאר לעיל** בדף י"ד.

כיבוס בגדי פשתן במועד

שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורי משמו של רבי יוחנן, כלי [=בגדי] פשתן, שאין טורח מרובה

בכיבוסם, מותר לכבסם בחולו של מועד.

ומה ששנינו, שלא הותר לכבס במועד, אלא מטפחות הידים והספרים והספג, הכוונה לעשויות משאר מינים, כגון מצמר, אבל העשויות מפשתן מותר לכבסם במועד גם אם אינן מטפחות ידים או ספרים או ספג.

אמר בר הידיא, אני ראיתי את ימה של טבריה, שהוציאו ממנו ספלים רבים של בגדי פשתן

במועד, ומכאן ראייה לדברי רב יצחק בר יעקב שמכבסים כל בגדי פשתן במועד.

ואביי לא קיבל ראייה זו, כי אמר, מי יאמר לנו

שברצון חכמים נעשה הדבר, שמא שלא ברצון חכמים היו עושים.

דברים שמותר לכתוב במועד

נתבאר בתחילת המסכת, שלא הותרה מלאכה בחולו של מועד, אלא כשאין בה טורח, והיא נעשית להצלת דבר האבד.

והכתיבה אף על פי שאין בה טורח, דינה כשאר

מלאכות, וגם כן הותרה רק להצלה מדבר האבד.

ונמנו במשנתנו אופנים, שהותרה בהם הכתיבה

בחולו של מועד, משום שיש בה הצלה מדבר האבד.

א. קידושי נשים.

הוא שטר שכותב בו, "הרי את מקודשת לי", וראוי לקדש בו את האשה, על ידי שנותנו לה בפני עדים,

שכן האשה מתקדשת בשטר. ומותר לכתוב שטר זה בחולו של מועד, מפני **שאם יתעכב עד אחר**

המועד, עלול להקדימו אחר, כפי שיתבאר בעזה"י להלן.

ב. גיטין.

הוא שטר שמגרש בו את האשה. ומותר לכתבו בחולו המועד **כשרוצה לצאת לדרך, ואם לא יכתוב**

עכשיו, תשאר האשה עגונה.

ג. שוברים.

הוא שטר שהמלווה כותב ללווה כשפורע לו את החוב, וכתוב בו שנפרע החוב. ומותר לכתבו בחולו

המועד, **כשהלווה רוצה לצאת לדרך, ואם המלווה לא יכתוב לו שובר עכשיו, לא ישלם.**

ד. דייתיקי.

הוא שטר צוואה, ומותר לכתבו בחולו של מועד, **שאם יתעכבו, עלול המצווה למות.**

ה. שטר מתנה.

הוא שטר שבו נותן המתנה מקנה את המתנה למקבל, שקרקע נקנית בשטר. ומותר לכתבו

בחולו המועד, כדבר האבד, **שמא יחזור בו הנותן, ונמצא המקבל מפסיד.**

ו. פרוזבולין.

הוא שטר שהמלווה כותב ומוסר בו חובתיו לבית דין, כדי שלא תשמט השביעית חובות שחייבים לו.

ומותר לכתבו בחולו המועד, **שמא ימותו הדיינים, ולא יכתב השטר אחר המועד.**

ז. אגרות שום.

הוא שטר שכתוב בו בכמה שמו והעריכו בית דין את השדה, ורגילים לכתבו, כגון כשנותנים לאחד

מהאחים שדה מהירושה, וצריכים לדעת כמה קיבל כדי לתת לאחיו כנגדה. ומותר לכתבו בחולו

המועד, **שמא ימותו הדיינים ולא יכתב השטר אחר המועד.**

ח. אגרות מזון.

הוא שטר שכתוב בו שקיבל עליו אדם לזון את בת אשתו. ומותר לכתבו בחולו המועד, **שמא ימותו העדים, ולא יכתב השטר אחר המועד.**

ט. שטרי חליצה.

הוא שטר שכתוב בו שאשת המת חלצה לאחי המת, ובכך הותרה להינשא לכל אדם. ומותר

לכתבו בחולו המועד, **שמא ימותו הדיינים ולא יכתב השטר אחר המועד.**

י. שטרי מיאונין.

הוא שטר שכתוב בו שמיאנה פלונית קטנה בבעלה, ובכך יצאה ממנו, ומותרת לכל אדם.

והמיאון מועיל ליתומה שהשיאוה, שאין לה

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

קידושין מהתורה, ויוצאת מבעלה במיאון, שאומרת איני רוצה בו. ומותר לכתבו בחולו המועד, **שמא ימותו הדיינים, ולא יכתב השטר אחר המועד.**

יא. שטרי ברורין.

הוא שטר שכותבים בו דברים שביררו בית דין כגון שחלקו בית דין רכוש בין שנים וכותבים חלק זה לזה וחלק זה לזה. ומותר לכתבו בחולו המועד, **שמא ימותו הדיינים ולא יכתב השטר אחר המועד.**

יב. גזרות בית דין.

הוא שטר שכתוב בו פסק הדין. ומותר לכתבו בחולו המועד, **שמא ימותו הדיינים ולא יכתב השטר אחר המועד.**

יג. אגרות של רשות.

הוא שטר שכתוב בו ציווי וקיום של שלטון.

אירוסין בחולו של מועד

בדף ח' נתבאר, שאין נושאים נשים בחולו של מועד, מפני כמה טעמים.

ואמר **שמואל**, שדווקא נישואין, כלומר הכנסת האשה לבית בעלה, אין עושים בחולו של מועד, אבל **מותר לארס** לעשות את מעשה הקידושין **בחולו של מועד**. והטעם לכך, כי ענין זה הוא דבר האבד, **שמא יקדמנו אחר.**

ומתחילה רצו להביא ראיה לדבריו ממשנתנו בה מבואר **שמותר לכתוב שטרי קידושין במועד**. ועל כרחך סיבת ההיתר היא כי מותר לקדש בחולו של מועד, וכדי לקדש מותר לכתוב שטר קידושין.

ודחו ראיה זו, כי אפשר שבאמת הקידושין עצמם אסורים בחולו של מועד, ואין כוונת המשנה לשטרי קידושין ממש, אלא **לשטרי פסיקתא**, הם השטרות הנכתבים **בשעת השידוכין, שכל אחד כותב כמה הוא מתחייב לתת**, אבל את הקידושין עצמם לא יעשו בחולו של מועד.

שוב אמרו שיש להביא ראיה לדברי שמואל מהמשנה **בפרק ראשון** בה נתבאר שאין נושאים נשים **במועד**, ומתוך כך שאסרה המשנה את הנישואין, יש ללמוד שדווקא הם אסורים אבל האירוסין מותרים.

ודחו גם ראיה זו, כי אפשר שכוונת המשנה ללמד, שאפילו הנישואין, שעל ידם מקיים מצוות פרו ורבו, אסורים במועד, וכל שכן שהאירוסין, שאינם מקיים בהם מצוות פרו ורבו, שהם אסורים במועד.

ומסקנת הגמרא כדברי שמואל, שכן שנינו בברייתא בבית מדרשו של שמואל, מארסין, אבל לא כונסין, ואין עושין סעודת אירוסין, ולא מיבמין, מפני ששמחה היא לו.

דברים הנקנים באמירה

לעיל נתבאר, שבשעת השידוכין היו כותבים שטרי פסיקתא, בהם נכתבת התחייבות כל אחד מהצדדים.

ולדברי רב גידל אמר רב, אין צורך לכתוב דברים אלו בשטר, והם נקנים באמירה בלבד.

ששואלים את אבי החתן כמה אתה נותן לבנך, ואומר כך וכך. וחוזרים ושואלים את אבי הכלה כמה אתה נותן לבתך, ואומר כך וכך. ואם לאחר מכן עמדו וקדשו, גילו דעתם שמסכימים לתנאי, ונתחייבו באמירתם כאילו עשו קנין.

שמא יקדמנו אחר

נתבאר שמותר לארס אשה בחולו של מועד, וכן מותר לכתוב שטר קידושין בחולו של מועד, כי ענין זה הוא דבר האבד, שאם לא יעשה כן במועד, עלול אחר להקדימו.

ומסקנת הגמרא, שאין הכוונה לכך שיקדימו אחר לקדש אשה זו, כי מה' אשה לאיש, ואין זה יכול לקחת את האשה המיועדת לזה.

אבל הדבר שיש לחוש לו, הוא, שמא יתפלל אחר, ויאמר, אם לא אזכה באשה זו, הלוואי שתמות, ולא אראה אותה מתקדשת לאחרים. ותפילה זו עלולה להתקבל, ובכך יפסיד זה שהיתה ראויה לו.

ומחמת החשש הזה, הותרו האירוסין בחולו של מועד כדבר האבד, כלומר, שמא תמות האשה על ידי תפילת אחר.

בת פלוני לפלוני שדה פלוני לפלוני

אמר רב יהודה אמר שמואל, בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת, בת פלוני לפלוני, שדה פלוני לפלוני.

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת מועד קטן דף יח

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

מה' אשה לאיש

רבי שמע אדם אחד מתפלל, שיזכה לאשה מסוימת. אמר לו רבי, לא תתפלל כך, שכן אם היא ראויה לך, לא תלך ממך, ואם אינה ראויה לך, לא תועיל תפילתך כלום, כי לא תוכל לזכות במי שאינה מיועדת לך, וכשתתפלל עליה, תבוא לידי כפירה בה', שתאמר, התפללתי ולא נענית.

לאחר מכן שמע אותו רבי מתפלל, שאם לא תהא אותה אשתו, או שימות הוא ולא יראה אותה נשאת לאחר, או תמות היא ולא תנשא לאחר. ותפילה זו עלולה להישמע כפי שנתבאר.

אמר לו רבי, וכי לא אמרתי לך שלא תתפלל על כך, שכן כך אמר רבי משמו של רבי ראובן בן אצטרובלי, למדנו מן התורה, ומן הנביאים, ומן הכתובים, מה' אשה לאיש.

מנ התורה, שנאמר, "ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב" (בראשית כ"ד נ').

מנ הנביאים, שנאמר, "ואביו ואמו לא ידעו פי מה' היא פי תאנה הוא מבקש מפלשתים ובעת תהיה פלשתים משלים בישראל" (שופטים י"ד ד').

ומן הכתובים, שנאמר, "בית וחוץ נחלת אבות ומה' אשה משפלת" (משלי י"ט י"ד).

הנחשד בדבר

אמר רבי משום רבי ראובן בן אצטרובלי, ויש אומרים שכך שנויה ברייתא. אמר רבי ראובן בן אצטרובלי, אין אדם נחשד בדבר עבירה, אלא אם כן עשאו. ואם לא עשה כולו, עשה מקצתו. ואם לא עשה מקצתו, הרהר בלבו לעשותו. ואם לא הרהר בלבו לעשותו, ראה אחרים שעשו, ושמו.

ואין להקשות ממה שנאמר, "ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלקיהם ויבנו להם במות בכל עריהם ממקדל נוצרים עד עיר מבצר" (מלכים ב' י"ז ט'), שכן הם עשו להכעיס, וידעו בעצמם שהדברים אינם אמת.

וכן אין להקשות ממה שנאמר, "ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה'" (תהלים ק"ו ט"ז), ואמר רבי שמואל בר יצחק אמר, מלמד שכל אחד קינא לאשתו ממשה, שכן הם עשו כן מחמת שנאה, וידעו בעצמם שהדברים אינם אמת.

ומסקנת הסוגיה, שלא נאמרו הדברים הללו, שבכל חשד יש יסוד של אמת, אלא בחשד מקוים, והוא כשלא היו לו אויבים שיוציאו עליו קול רע, ויצא עליו הקול הרע במשך יום וחצי בלא הפסק, או אפילו היה הפסק בדבר, אלא שהיה מחמת יראה, או אפילו היה הפסק בדבר שלא מחמת יראה, אבל לאחר מכן חזר הקול וצמח, בכל האופנים הללו החשד נחשב חשד מקוים, ובוודאי יש לו איזה שהוא יסוד.

אבל כשלא היה הדבר כן, כגון שהיו לו אויבים, או יצא עליו הקול פחות מיום וחצי ונפסק, אין זה חשד מקוים, ואפשר שאין בו כלום.

ועל האופנים האחרונים אמר רבי יוסי, יהא חלקי עם מי שחושדים אותו בדבר, ואין בו. ואמר רבי פפא, אותי חשדו, ולא היה בי.

כתיבת שטרי חוב במועד

מבואר במשנתנו, שאין כותבים שטרי חוב במועד. ואם אין המלווה רוצה להלוות בלא שטר, הרי זה כדבר האבד, ומותר. וכן אם אין לסופר מה לאכול, מותר לו לכתוב לפרנס עצמו.

כתיבת ספרים תפילין ומזוזות במועד

לדעת תנא קמא של משנתנו, אין כותבים ספרים תפילין ומזוזות במועד, ואין מגיהים אות אחת, אפילו בספר תורה של עזרא, [ויש גורסים ספר עזרה, הוא ספר מוגה שהיה בעזרה, שממנו היו מגיהים כל ספרי גולה]. ומתוך שלא חילק תנא זה בדבר, משמע שבכל אופן הדבר אסור, בין לעצמו בין לאחרים.

ולדעת רבי יהודה במשנתנו, יש חילוק בדבר. הכתיבה למכור לאחרים, מאחר שהיא נעשית לצורך שכר הכתיבה, אסורה, ככל מלאכה. אבל הכתיבה לעצמו, שהיא נעשית כדי שיקיים בהם את המצווה, מותרת.

ולדעת רבי מאיר, גם לצורך אחרים מותר לכתוב בחולו של מועד, ובתנאי שיתן להם בטובה, כלומר בחנם ולא בשכר.

לדעת רבי יהודה בברייתא, על ידי הערמה, יוכל אף לכתוב ולמכור לאחרים, שבשעת כתיבה יאמר שכותב בשביל עצמו, ולאחר שכתב ימכור ושוב יכתוב לעצמו, וכן יעשה כל ימות החג.

ולדעת רבי יוסי, רשאי אף לכתחילה לכתוב כדי למכור לצורך פרנסתו בהרווחה כבכל ימות השנה. ורב או רבה בר בר חנה הורו לרב חננאל שהיה סופר, שהלכה כדעה אחרונה, ומותר לכתוב ולמכור כדרכו כדי פרנסתו. וכן אמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן, כותב כדרכו ומוכר כדי פרנסתו.

קישור לקבלת ה"בקיצור"